

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
: กรณีศึกษา วัดพานทา อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ
The Development of Cultural Tourism Destinations:
A Case Study of Wat Phan Tha, Mueang District, Sisaket Province

ธนพล ปोंงแก้ว^{1*}, เอนก ศรีภพ², ธีรพัฒน์ ผงกุล³, พรพิพัฒน์ เลิศศรี⁴, ภิรภัส วิเศษพงษ์⁵,
ปณณธร บัวทอง⁶, ธนากร จันพิมาร⁷, วณัส จอสูงเนิน⁸, ปฏิพล เรืองประพันธ์⁹, ธันยพงศ์ สารรัตน์¹⁰
Thanapon Pongkaew^{1*}, A-nek Sriphob ², Teerapat Pongkula³, Phonphiphat Loedsri⁴,
Peerapat Wisetpong⁵, Pannathon Buathong⁶, Thanakorn Chanpiman⁷,
Wanas Chosungnoen⁸, Patiphon Rungprapun⁹, Thanyapong Sararat¹⁰

^{1*,2,3,4,5,6,7,10} คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

^{1*,2,3,4,5,6,7,10} Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University

⁸ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

⁸ Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

⁹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

⁹ Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

*Corresponding email: aneksriphop10072004@gmail.com

Received: 11 ธันวาคม 2568; Revised: 23 ธันวาคม 2568; Accepted: 28 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพานทา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการวัดพานทาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และ 3) เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัดพานทาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของวัดพานทา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวภายในวัดพานทา และนักท่องเที่ยวจำนวน 9 คน ส่วนที่ 2 จากการตอบแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของวัดพานทานั้น ทำให้ทราบถึงการจัดการท่องเที่ยวที่องค์กรต่าง ๆ จัดขึ้น และเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ทราบถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่วัดจัดขึ้น แนวทางการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดพานทา ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ศาลาสู่ขอ วิหารหลวงพ่อดอง หลวงพ่อทันใจ ท้าวเวสสุวรรณ พญานาค ศาลเจ้าแม่ตะเคียน

อุโบสถที่ทัศนียภาพที่สวยงาม เช่น ภูเขาและน้ำตกจำลอง ลานหินมนสิการ การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และงานประจำปี เป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัดเพิ่มขึ้น 2) การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวที่วัดนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และ 3) วัดพานทายังคงประสบกับปัญหาหลายด้านที่ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่หลากหลาย ด้านการคมนาคม ด้านการตลาด การท่องเที่ยว ด้านความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวทางการท่องเที่ยวและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย

คำสำคัญ : การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วัดพานทา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the cultural tourism activities of Wat Phan Tha; 2) examine approaches for managing Wat Phan Tha as a tourist attraction; and 3) identify the problems and obstacles affecting its development as a tourism destination. The data collection was conducted in two parts. Part 1 involved interviews with temple staff, government and private agencies responsible for tourism management at Wat Phan Tha, as well as nine tourists. Part 2 consisted of questionnaires completed by 100 tourists.

The findings revealed that: 1) the tourism activities at Wat Phan Tha provided insights into how different organizations participate in tourism management and play roles in tourism development. They also highlighted the temple's own tourism activities, management approaches, and the issues hindering its tourism development. Unique local cultural elements—such as the Sukkato Pavilion, the Vihara of Luang Pho Thong, Luang Pho Thanjai, Thao Wessuwan, the Naga, the Mae Takhian Shrine, and the ordination hall—as well as scenic features like artificial mountains, waterfalls, and the Manasikara Stone Courtyard, along with merit-making on important Buddhist holidays and annual festivals, are key factors attracting increasing numbers of visitors. 2) Tourism promotion plays a vital role in drawing tourists. 3) However, Wat Phan Tha still faces several challenges requiring continuous development, including limited public relations diversity, transportation issues, marketing and tourism promotion, and the need to enhance the attractiveness of activities to support tourism growth and meet tourist expectations.

Keywords: Tourism Development, Cultural Tourism, Wat Phan Tha

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทและอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก มีการลงทุนอย่างต่อเนื่องและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยประกอบไปด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจโรงแรม และภัตตาคาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจร้านค้าและของที่ระลึก รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อม เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าเกษตรกรรมต่าง ๆ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2551: 19) และรัฐบาลก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของธุรกิจการท่องเที่ยว จึงได้บรรจุเรื่องของการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2564: 11)

ประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทุกภูมิภาค อันได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ล้วนมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตในวิถีแบบเก่า ๆ ที่กำลังจะสูญหายไป เพื่อให้เข้าใจลึกซึ้งถึงประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตน (ยศ สันตสมบัติ, 2540: 9) ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นับเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีความแตกต่างจากตน ซึ่งล้วนมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (ธิดา สารยา, 2546: 23-24) ซึ่งปัจจุบันวัดหลายแห่งในประเทศไทยนั้นได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เริ่มมีนักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแรงจูงใจและรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในวัดมากขึ้น เช่น การเดินทางไหว้พระ 9 วัด การนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองต่าง ๆ งานเทศกาลประจำปี การจัดแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตระหนักถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ที่ดีของไทย (ประยูร ปยุตโต, 2551: 90-91)

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคอีสานที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม อันได้แก่ วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น รำสืเผ่าไทย การแสดงศรีพญาเทศวร แสดงตำนานการสร้างเมือง และวิถีชีวิตของชุมชนที่ได้รับความสนใจมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ได้แก่ การทอดผ้าป่าดงหนาม การเลี้ยงไหม รวมถึงแหล่งรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต (ออดหอดชอดศรีสะเกษ, 2560: 3) รวมถึงมีศาสนวัตถุสถานอันเกี่ยวเนื่องด้วยความเชื่อต่าง ๆ เช่น ท้าวเวสสุวรรณ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ หรือสถาปัตยกรรมอาคารแบบศิลปะล้านช้างร่วมสมัย หรือเป็นพื้นที่ ๆ มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ได้แก่ วัดพานทาท ที่ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 8 ตำบลโพธิ์ อำเภอมือเือง จังหวัดศรีสะเกษ มีพัฒนาการจากความเป็นวัดที่ถูกสร้างขึ้นก่อน พ.ศ.2448 โดยผู้คนที่อาศัยในแถบนี้ ก่อนการตั้งวัดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2448 และกลายเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษาเป็นเวลานานหลายทศวรรษตามคำบอกเล่าของผู้รู้ (ณัฐพัฒน์ แจ่มจันทร์, 2558: 75) จนกระทั่งได้มีการตั้งวัดใหม่เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปนันทน (หลวงพ่อบุญทอง หรือหลวงพ่อก้าวสารพัดนึก) หลวงพ่อบุญทอง เจ้าแม่ตะเคียน ท้าวเวสสุวรรณ เป็นต้น และเป็นวัดที่มีฐานสิมหรือพระอุโบสถเก่าแก่ ขนาดบรรจุพระภิกษุสงฆ์ในการทำสังฆกรรม 21 รูปพอดี (ก่อนที่จะมีอุโบสถหลังใหม่ในปัจจุบัน) ซึ่งจากสถาปัตยกรรมการสร้างสิมที่มีขนาดบรรจุพระภิกษุสงฆ์ได้เพียง 21 รูปนั้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเป็นสิมหรือพระอุโบสถที่อาจสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งปัจจุบันสิมได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ จะเห็นรูปปั้นท้าวเวสสุวรรณ 2 องค์ ยืนเฝ้ารักษาอยู่ด้านหน้าสิม ตามความเชื่อเกี่ยวกับท้าวเวสสุวรรณในพระพุทธศาสนาว่า นอกจากจะมีบทบาทในฐานะโลกบาลและเทพแห่งความมั่งคั่งแล้ว ยังมีบทบาทในฐานะผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนาและพุทธสถานอีกด้วย (ดนัย ไชโยธ, 2560: 42) นอกจากนี้ยังมีจิตรกรรมฝาผนังพุทธประวัติ ป้ายข้อความหมายเกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิต ศาลาสุคะโต ลานหินมนสิการ ภูเขาน้ำตก

จำลอง และปูชนียวัตถุรูปเคารพต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก มีศาลาอเนกประสงค์ในวัฒนธรรมลาวล้านช้าง ดังนั้น อาณาบริเวณวัดพานทาแห่งนี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากวัดจะเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์แล้ว ก็ยังเป็นທີ່ประดิษฐานศาสนสถานและศาสนวัตถุที่สำคัญ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในที่นี้คือ พระไม้ทอง หลวงพ่อทันใจ ท้าวเวสสุวรรณ และเจ้าแม่ตะเคียน และนอกจากนี้แล้ววัดในปัจจุบันยังเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรม สรรพภาษา อันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณ เช่น ภูมิปัญญาการทำขนมไทย ภูมิปัญญาเรื่องพุทธศาสนาสุภาพิต เป็นแหล่งบ่มเพาะขัดเกลาจิตใจทางศาสนา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาและกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน รวมถึงการเป็นศาลากลางอำนาจการและจุดรับบริจาคต่าง ๆ ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป วัดและพระสงฆ์ได้เปลี่ยนแปลงบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคมสมัยใหม่ ซึ่งหลัก ๆ คือเป็นสำนักของพระสงฆ์สามเณร สถานที่ศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติธรรม สืบทอด เผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมประเภทโบราณวัตถุสถาน และสิ่งก่อสร้างประดับตกแต่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ตลอดถึงการเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมตามงานเทศกาลประเพณีของชุมชน เช่น กลุ๋น ผ้าป่า เลี้ยงพระเพล ถวายเพล ดังนั้น วัดจึงมีบทบาทอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอีกบทบาทหนึ่งของวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2553: 132)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพานทา เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น ศึกษาถึงการทำกิจกรรมภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยว ปัญหาที่ทำให้การท่องเที่ยวของวัดพานทายังไม่เติบโต การพัฒนาให้เป็นสถานที่ ๆ มีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ จึงจะใช้ทฤษฎีการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การขยายตัวทางการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี รวมถึงศักยภาพของวัดพานทา และสามารถเข้าไปศึกษาพร้อมกับเรียนรู้วัฒนธรรมความเชื่อ เพื่อให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมประเพณีและการดำเนินชีวิต รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่ยังคงความเป็นวิถีชาวบ้านแถบชุมชนพานทาใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และคณะผู้วิจัยจึงได้ทำงานวิจัยขึ้นนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำถามของการวิจัย

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพานทามีลักษณะอย่างไรบ้าง
2. จะเสนอแนวทางการท่องเที่ยวของวัดพานทา เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างไร
3. มีปัญหาและอุปสรรคอะไรที่มีผลต่อการพัฒนาวัดพานทาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และปัญหาตลอดจนอุปสรรคดังกล่าวเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพานทา อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการวัดพานทา อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาวัดพานทาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรม

จากการสำรวจแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ ได้อาศัยแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543: 53) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเดินทางที่ครอบคลุมทุกมุมของการท่องเที่ยว เพื่อเข้าไปสัมผัสและเข้าร่วมใช้ชีวิตกับคนในท้องถิ่น เพื่อศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันของชุมชน การดำเนินชีวิตท้องถิ่นแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างจากตน ทราบถึงประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา และค่านิยมของคนในอดีตที่ถ่ายทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ และได้อาศัยชุดความรู้เรื่ององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 ด้าน ของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2551: 162) มาเชื่อมโยงแนวคิดของการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม ภารกิจท่องเที่ยว การตลาดท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และจากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดพาทาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่าไม่มีผู้ทำการศึกษา แต่มิงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ งานของเจนจิรา พุทธการี (2546: 32) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปราสาทศิธรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาถึงศักยภาพ แนวทางในการพัฒนาปราสาทศิธรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการสำรวจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว โดยใช้แนวคิดในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และงานของนิตยา กลิ่นสันติเยะ (2546: 21) ที่ศึกษาการพัฒนาและการจัดการโบราณสถานในฐานะแหล่งท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ปัญหา กระบวนการจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว แนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยภายในภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยกลุ่มนี้เป็นประโยชน์คือ ทำให้ได้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนำแนวคิดทฤษฎีทางการท่องเที่ยวมาวิเคราะห์เชิงพัฒนาเพื่อพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรม และได้อาศัยงานของภัชพรธ ฤทธิ์เต็ม (2555: 23) เรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด” ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมภายในวัดโดยภาพรวมของประเทศไทย มีการศึกษาจุดเด่นของการท่องเที่ยว ต่อวิถีชีวิตและสภาพการณ์ของวัดในภาคเหนือของประเทศไทย และมีการเสนอแนวทางเพื่อจัดการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้คณะผู้ศึกษาจึงได้นำมาศึกษาวิธีการวิจัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในมิติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้งานวิจัยของผู้ศึกษาในประเด็นของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยข้างต้นและสามารถนำมาเชื่อมโยงกันได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษารั้วนี้ผู้ศึกษามุ่งเน้นในประเด็นของการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดพาทาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบ้านพาทาใหญ่ ตำบลโพธิ์ อำเภอมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ โดยการศึกษาจากพื้นที่จริงเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพของวัดพาทาในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาน้อยเพียงใด แนวคิดและนโยบายที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาศาสนสถาน วัด โบสถ์ ปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สิ่ง

อำนวยความสะดวก ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดพานา เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในอนาคต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเน้นหรือสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของสังคม โดยเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปและการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัด โดยเริ่มจากการนำแผนที่โดยการสำรวจ การสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ กิจกรรมที่เกิดขึ้น การสังเกตสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ และทางขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคจากการพัฒนาการท่องเที่ยว การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่น และการแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดพานา และจังหวัดศรีสะเกษในอนาคต ทั้งนี้ประกอบด้วยวิธีการศึกษา คือจากแหล่งที่มาของข้อมูล คือการสัมภาษณ์ และสังเกตบุคคลที่มีส่วนในการดูแลเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดพานา รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจำนวน 9 ท่าน ได้แก่ มรณายก เจ้าหน้าที่ดูแลวัด เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดศรีสะเกษ และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ และนักท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อทราบเกี่ยวกับกิจกรรมภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยว ชีตความสามารถ แนวทางนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยว ข้อจำกัดการรองรับนักท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของการพัฒนาวัดโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งทางการและไม่เป็น

ทางการ และสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมร่วมกับเอกสารทุติยภูมิ เช่น ข้อมูลประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดพานาและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสัมพันธ์กับขอบเขตการศึกษา โดยคณะผู้วิจัยได้ประยุกต์มาจากของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2557: 11-12) ซึ่งมีทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านสถานที่ของวัด ด้านบุคลากรของวัด ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ด้านการประชาสัมพันธ์ของวัด และด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในวัด คือ โดยคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารเหล่านี้มาเป็นข้อมูลในการอ้างอิงของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดพานา กิจกรรมการท่องเที่ยว แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 100 ชุด ใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังวัด ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดแบบสอบถามจากการสังเกตการณ์เข้ามาเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่อหนึ่งวันว่ามีจำนวนเท่าใด แล้วนำมาคำนวณต่อวันเป็นเกณฑ์ในการกำหนดแบบสอบถาม เพื่อทราบเกี่ยวกับจุดประสงค์ส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวและนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัด

ในส่วนขอบเขตของการวิจัย จะทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางกายภาพของวัดพานาในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยมีขอบเขตด้านสถานที่ คือ วัดพานา ตำบลโพธิ์ อำเภอมะนัง จังหวัดศรีสะเกษ เพราะว่าเป็นสถานที่ ๆ มีความน่าสนใจในเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ศาสนา และความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่น แต่ว่าสถานที่แห่งนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวเท่าที่ควร จึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดพานาแห่งนี้ และขอบเขตด้านเวลา โดยการศึกษาครั้งนี้มีระยะเวลาในการศึกษา 1 ภาคเรียน คือ ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม 2568 ในการศึกษาและเก็บข้อมูล โดยมีประเด็นขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษาผ่านการสัมภาษณ์ คือ ศึกษาสถานที่ทั่วไปภายในวัด โครงสร้างพื้นฐาน ที่ตั้งการคมนาคม ระยะทางในการเข้าถึงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของวัด แนวทางการจัดการท่องเที่ยวภายในวัด ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลส่วนต่าง ๆ ของวัดและนักท่องเที่ยว เพื่อทราบเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาและการรองรับนักท่องเที่ยว ทราบถึงจุดมุ่งหมายในการเข้ามาท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะมีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคลิปลิงมาถอดเป็นบทสัมภาษณ์ในลักษณะของเอกสาร มีการตรวจทานความถูกต้องเพื่อให้ตรงตามความเป็นจริง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกแยะและจัดกลุ่มตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ในแต่ละตอน เมื่อจัดเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เข้าไปในแบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาสรุปโดยอาศัยการแจกแจงความถี่ หรือคำตอบที่มีผู้ตอบซ้ำกันมากไปน้อย หลังจากนั้นเปลี่ยนเป็นภาษาท้องถิ่นให้เป็นภาษาไทย เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เมื่อคณะผู้วิจัยจัดเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นนำข้อมูลมาจัดประเภทไว้เป็นหมวดหมู่ ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาบรรยายและอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เป็นจริงอย่างละเอียด รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระของแต่ละประเด็นที่ศึกษาและสรุปผลการวิจัยเพื่อให้ตอบคำถามวิจัยได้ชัดเจน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การใช้งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวรรณกรรมต่าง ๆ มาอ้างอิงให้สอดคล้องกับประเด็นต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอทั้งหมด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทางกายภาพ วัดพานทา ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 8 ตำบลโพธิ์ อำเภอมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ดินตั้งวัดมีพื้นที่ 25 ไร่ 3 งาน 28 ตารางวา มีโฉนดที่ดิน สร้างขึ้นก่อน พ.ศ.2448 โดยชุมชนโบราณดั้งเดิมสมัยนั้นก่อนการตั้งวัดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2448 และกลายเป็นวัดร้างไม่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษาเป็นเวลานานหลายทศวรรษตามคำบอกเล่าของผู้รู้ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2503 เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ คือ พระราชจินตามณี วัดมหาพุทธาราม ซึ่งเป็นผู้ปกครองสงฆ์ขณะนั้นจึงสั่งให้พระครูเกษม อรรถวาที เป็นผู้นำพระภิกษุสามเณรมาอยู่จำพรรษา และพัฒนาดังวัดขึ้นมาใหม่ โดยได้ชักชวนชาวบ้านประชาชนในชุมชนดั้งเดิม เช่น ชุมชนพันทาใหญ่ ชุมชนพันทาน้อย ชุมชนทุ่งนาดี ชุมชนหัวนา ชุมชนไกรภักดี ชุมชนโนนเขวา เป็นต้น ช่วยกันพัฒนาวัด สร้างเสนาสนะต่าง ๆ เช่น กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ จนเป็นศาสนสถานที่สำคัญของชุมชนในการประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาแลได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2549 สังกัดมหานิกาย และวัดพานทาเป็นวัดเก่าแก่ที่มีความโดดเด่นกว่าวัดอื่น ๆ ในเขตเดียวกัน คือตรงที่เป็นวัดที่มีฐานสิมหรือพระอุโบสถเก่าแก่ ขนาดบรรจุพระภิกษุสงฆ์ในการทำสังฆกรรม 21 รูปพอดี ก่อนที่จะมีอุโบสถหลังใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งจากสถาปัตยกรรมการสร้างสิมที่มีขนาดบรรจุพระภิกษุสงฆ์ได้เพียง 21 รูปเท่านั้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเป็นสิมหรือพระอุโบสถที่ก่อสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันสิม (ศาลาการเปรียญสุคะโต) ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ จะเห็นรูปปั้นท้าวเวสสุวรรณ 2 องค์ ยืนเฝ้ารักษาอยู่ด้านหน้าสิม ตามความเชื่อเกี่ยวกับท้าวเวสสุวรรณในพระพุทธศาสนาว่า นอกจากจะมีบทบาทในฐานะโลกบาลและเทพแห่งความมั่งคั่งแล้ว ยังมีบทบาทในฐานะผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนาและพุทธสถานอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีวิหารพระพุทธรูปพระรัตนไตร ศาลาหลวงพ่อทันใจ ไม่ตะเคียนโบราณที่เป็นที่สถิตของเจ้าแม่ตะเคียน ศาลาการเปรียญไม้สักชั้นเดียว รูปปั้นพญานาค พระคเณศ เป็นต้น ซึ่งวัดพานทา มีพระภิกษุเป็นเจ้าอาวาสในปัจจุบันคือ “พระอธิการกัญจน์ กนตธมโม (ดร.) ถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศาสนาและความเชื่อที่สำคัญ มีการจัดการแสดงพื้นบ้านปีละ 2-3 ครั้ง ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา บุญผะเหวด เป็นต้น (กัญจน์ กนตธมโม, สัมภาษณ์: 2568) มีขุมประตุ 6 ประตุ คือ ทิศตะวันออก 1 ทิศใต้ 2 ชื่อ ประตุมัจฉิมาลัย (วิมานพระอินทร์/พระอินทร์ผู้งามสง่า) ทิศเหนือ 2 สร้างตามนามสกุลผู้บริจาค เช่น ไทยธวัชไพศาล สิริตันสวัสดิ์ และตะวันตก ชื่อ พันทาไชยมงคล ดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นนามมงคลทั้งสิ้น

2. ความสำคัญของวัดในด้านต่าง ๆ วัดพานทาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของชาวศรีสะเกษ เช่น การศึกษา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน-ลาว ผ่านศาลาสุคะโต การศึกษาพุทธศิลป์อีสานล้านช้างผ่านพระไม้ทอง การศึกษาความเชื่อเรื่องผีในอีสานผ่านเจ้าแม่ตะเคียน หรือการผจญความเชื่อในวัดแขนงต่าง ๆ โดยจะมีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาเรียนรู้ โดยเฉพาะนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแสดงวงดนตรี วงโปงลาง วัฒนธรรมพื้นบ้าน การดำข้าวด้วยมือ การบิข้าวปุ้น การทำขนมตระกูลทองแบบโบราณ เป็นต้น มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีกิจกรรมพุทธประวัติ ภาพสลัก เรื่องราวนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก มีพื้นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของวัดให้ประชาชนทั่วไปใช้ศึกษาหาความรู้และเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญผะเหวด บุญกฐิน การทำบุญข้าวประดับดิน และวัดแห่งนี้ยังเปรียบเสมือนแหล่งเรียนรู้ ตำนานเกี่ยวกับชุมชนโบราณและเมืองท่าการค้าทางเรือของชุมชนแถบห้วยสำราญที่เชื่อมกับวัดและชุมชนโบราณแถบมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษอีกด้วย และยังมีกรมมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐและเอกชน เช่น การใช้พื้นที่วัดพานทาในการจัด

กิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น สงกรานต์ บุญกฐิน ทำบุญผะเหวดเทศน์มหาชาติ ซึ่งการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของวัดพานทานั้นส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง ในการจัดกิจกรรมนั้นทางวัดจะไม่จัดงานในตอนกลางคืนและไม่นำมหรสพมาแสดงภายในบริเวณวัดเนื่องจากเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ลายวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามลง รวมถึงการส่งเสียงดังรบกวนการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อศาสนสถาน การจัดกิจกรรมในช่วงเวลากลางวันนั้นอาจเกิดปัญหาและไม่ปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวตามมาอีกด้วย และอยู่บริเวณสามแยกซึ่งเกิดอุบัติเหตุบ่อย ช่วงเย็นจึงมีการปิดประตูวัดแบบมิดชิดทั้งหมด และการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการวัดพานทาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (มาร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ) โรงพยาบาลศรีสะเกษ (จัดสร้างที่พักอาศัยคนชราในรูปแบบของบ้านน็อคดาวน์) และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของวัด ได้มาทำป้ายสื่อความหมาย แผนที่วัด ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ ที่มีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวในส่วนงานต้อนรับ การทำซุ้มประตูวัด 6 ประตู การปรับปรุงเส้นทางเข้าสู่วัดพานทา ซึ่งมีการปรับปรุงไปเรื่อย ๆ แต่ยังไม่สมบูรณ์ รวมถึงการ

ภาพที่ 1 ป้ายสื่อความหมายในวัดพานทา

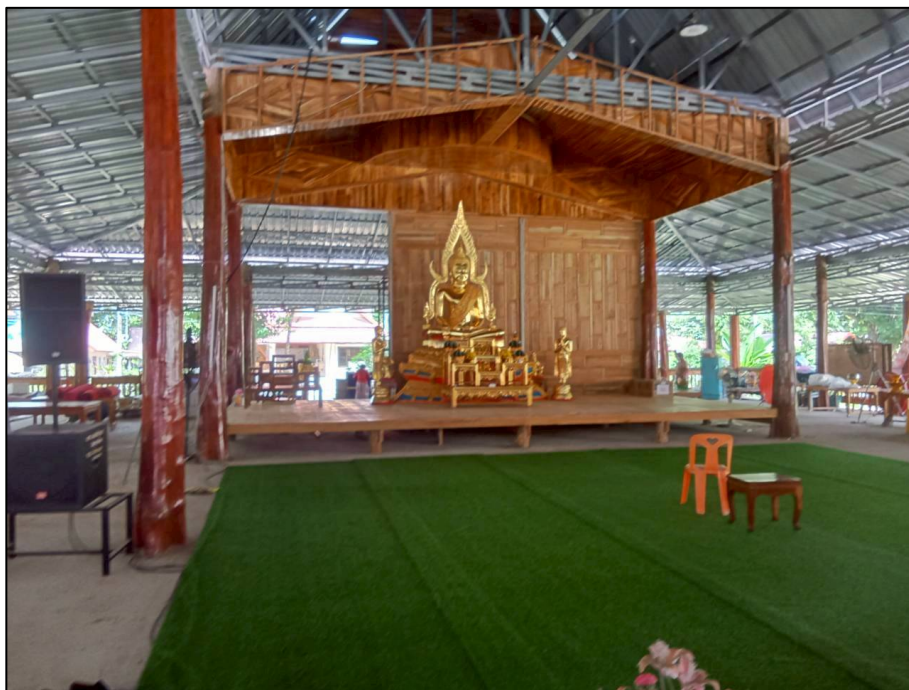
ภาพที่ 2 ความสำคัญทางวัฒนธรรมของวัดพานทา

ภาพที่ 3 การพัฒนาทัศนียภาพภายในวัดพานทา

ภาพที่ 4 ป้ายสื่อความหมายในวัดพานงา

ภาพที่ 5 ศาสนวัตถุสถานภายในวัดพานงา

ภาพที่ 8 ป้ายสื่อความหมายในวัดพานตา

ปรับปรุงบริเวณรอบ ๆ วัด และการพัฒนาทักษะมัคคุเทศก์เพื่อคอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงชาวบ้าน พานตาใหญ่และชุมชนใกล้เคียงได้มีบทบาท และเพิ่มกิจกรรมให้นักศึกษาได้ปลูกต้นไม้เนื่องในวันประถมศึกษา เป็นต้น โดย ในการจัดงานแต่ละครั้งชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไว้ให้ลูกหลานเยาวชนรุ่นหลังได้ดู และได้เรียนรู้คุณค่าของสถานที่ในชุมชน ปลูกจิตสำนึกให้รู้จักหวงแหน เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในโครงการ “ขนมไทยตระกูลทอง” และนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ จะดูแล กิจกรรมการท่องเที่ยวของวัด การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนนที่เข้าถึงวัด ป้ายบอกทาง ระบบสาธารณูปโภค หอพักน้ำ บริเวณที่จอดรถ มีนโยบายด้านเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมการผลิตสินค้าโอท็อปของชุมชน การทอผ้ามัดหมี่ การทำ ขนมตระกูลทอง ซึ่งในการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนและตายตัว กล่าวคือ ทางจังหวัดเห็นว่าการท่องเที่ยวยังไม่มีจุดขายที่พอจะดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และนโยบายทางด้านศาสนาและ วัฒนธรรมในการส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนได้อนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของวัดที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คง อยู่ตลอดไป รวมถึงนโยบายด้านการศึกษาและพัฒนาชุมชน มีการสนับสนุนส่งเสริมเด็กในชุมชน มอบทุนการศึกษาให้ นักเรียนที่มีฐานะยากจนและประพฤติดี และนโยบายด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีการสร้างที่พักอาศัยให้คนชรา เป็นการดูแลให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุให้ได้รับการดูแลอย่างถูกต้องเหมาะสม ปรับปรุงความสะอาด สุขอนามัย มีที่ออกกำลังกาย มีร่มไม้เป็นจุดแวะพักของพนักงานส่งของ มีทางเดินเชื่อมโยงกับร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มหน้าวัด เป็น

สามแยกที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่เพื่อให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอีกด้านด้วยเช่นกัน

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพานา กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของวัดพานา เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยววันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การไหว้พระ ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การทำบุญในช่วงวันเทศกาลต่าง ๆ การเดินชมอาณาบริเวณวัด ป้ายพุทธศาสนสุภาษิต ต้นไม้ที่บุคคลสำคัญได้ปลูก ศาลาสู่คะโต ลานหินมนสิการ ภูเขาน้ำตกจำลอง กราบไหว้รูปปั้นพญานาค หลวงพ่อทันใจ หลวงพ่อไม้ทอง จิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูปราชเจ้าแม่ตะเคียน เรียนรู้ภูมิโบราณ ส่วนดนตรี การแสดง ละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของวัดนั้น ทางวัดจะไม่นำมหรสพหรือภาพยนตร์มาแสดงภายในบริเวณวัด เนื่องจากคำนึงถึงความเหมาะสมและผลกระทบที่จะตามมา จัดเป็นการแสดงเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้าน เช่น โปงลาง การแสดงละครเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านท้าวกำกาดำ ซึ่งการแสดงเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมาจากนักเรียนนักศึกษา และชาวบ้านภายในหมู่บ้านที่ร่วมกันจัดขึ้น จึงควรเน้นเนื้อหาและความน่าสนใจของกิจกรรมให้มากขึ้น รวมถึงการแสดงวิธีทำอาหาร เช่น การสาธิตการทำขนมจีน การทำขนมไทย ตระกูลทอง การสาธิตการทอดผ้าด้วยมือ การตำข้าวด้วยครกมือ ที่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังจะหายไปเพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งควรมีการแสดงอาหารพื้นเมืองของแต่ละชนเผ่าด้วย มีงานสงกรานต์คือ งานสงฆ์หลวงพ่อกุศล หลวงพ่อทันใจ พญานาค พระคเณศ ส่วนงานประเพณีอื่น ๆ จะเป็นของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นการทำบุญในทุกเดือน ควรมีการประชาสัมพันธ์งานให้ทั่วถึงสำหรับคนทุกวัย ซึ่งปัจจุบันสื่อเหล่านี้ได้ถูกเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาครอบงำ จนเยาวชนรุ่นหลังนั้นเล็งเห็นความสำคัญน้อยลง เพราะฉะนั้นจึงมีการอนุรักษ์เอาไว้ก่อนที่คนรุ่นหลังจะไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นของตน มีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการร่วมกันในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านทรัพยากรที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่น เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ตลอดจนการหาแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของตนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยวิธีปฏิบัติการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นด้วยการรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อม มีการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กล่าวคือ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี เพื่อช่วยกันอนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของตน ไม่ทำลายให้เสื่อมเสียทั้งในทางรูปธรรมและนามธรรม

จากการศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวของวัดพานาจากแบบสอบถาม พบว่าทางวัดพานานั้นควรมีการเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ในส่วนของการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วย เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากนักท่องเที่ยว ว่ากิจกรรมนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประทับใจในส่วนใด และส่วนใดที่มีความบกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไปจะเกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวมากที่สุด ซึ่งได้มีความสัมพันธ์กับแบบสอบถามเรื่องกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นแล้วเป็นที่ดึงดูดใจให้ออกมาเที่ยววัดพานาที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่น่ารื่นรมย์ โดยเฉพาะวันสงกรานต์ที่นักท่องเที่ยวมาทำบุญในวันหยุดกับครอบครัว จากข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเห็นว่าควรเพิ่มเติมกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีกิจกรรมในการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจให้อยากมีส่วนร่วม และควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และในส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า วันพานานั้นจะมีเพียงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้จัดงานจะเป็นผู้ดำเนินการเองเท่านั้น นักท่องเที่ยวจะเป็นเพียงผู้ชมและเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเดินชมหรือแวะชมเท่านั้น อาจเนื่องมาจากกิจกรรมยังขาดความน่าสนใจและความหลากหลายที่จะทำให้

นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมได้ แต่ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณี และที่สำคัญควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. แนวทางการจัดการวัดพานาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรม บุณยะ ช่อมแซมสิ่งที่มีการวางแผนการพัฒนา อาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทำความสะอาด ขยายพื้นที่ปลูกต้นไม้ พัฒนาพื้นที่ข้างเคียงและภูมิทัศน์โดยรอบเพื่อให้เน้นให้วัดดูโดดเด่นไม่มีสิ่งก่อสร้างอื่นมาดบัง เพื่อให้เห็นที่พักผ่อนของพนักงานสงฆ์ของ ผู้คน และคนที่มาออกกำลังกาย ควรมีป้ายชี้ทางสัญญาณที่สะดวกเพื่อป้องกันการเกิด อุบัติเหตุ ควรมีการพัฒนาร้านค้าของที่ระลึก วัดมุงคลเกี่ยวกับพระพุทธชินราช พระไม้ทอง หลวงพ่อทันใจ นาค ทำว เวสสุวรรณ พัฒนาลาดการท่องเที่ยว พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน นำสินค้าจากชุมชนมาขาย พัฒนา จิตสำนึกการท่องเที่ยว แต่ยังขาดด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (พิมพ์ชญา พักเปี่ยม, 2558: 32) และมีความสัมพันธ์ กับแบบสอบถามที่ว่าระบบการจัดการท่องเที่ยวของวัดนั้นร้อยละ 98 ของนักท่องเที่ยวเห็นว่าดี เนื่องจากเป็นสถานที่ ๆ ให้ เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น การจัดสถานที่มีความเหมาะสมและในส่วนของแนวทางการจัดการวัด พานาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนร้อยละ 95 เห็นว่าวัดพานามีแนวทางที่สามารถพัฒนาให้เห็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีความเหมาะสมกับการใช้ ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันการสร้างศาลาสุ คะโตแล้วเสร็จ เป็นศูนย์กลางการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวนั้นให้ความเห็นว่าวัด พานาควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรกให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนา นักเทศก์กลุ่มผู้สูงอายุ ให้เป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้เรื่องสถานที่สำคัญที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเป็นอย่างดี มีโอกาสหรือมีบทบาทในการถ่ายทอดประสบการณ์เรื่องดังกล่าวสู่ชุมชนหรือกลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นสำคัญเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนในการพัฒนา ชุมชนของตนเอง โดยให้ความสำคัญทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และนำเอาความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (ธมวรรณ เฟื่องประยูร และ ญัฐสุภา จิวเศรษฐานนท์, 2563: 7) นอกจากนี้ยังควรต้องพัฒนา ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวและต้องได้รับความช่วยเหลือร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก ทางการท่องเที่ยว และสร้างภาคีเครือข่าย

5. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดพานา คือ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของคนในท้องถิ่นน้อยเกินไป และปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ซึ่งควรได้รับความคิดเห็นจากประชาชน ในท้องถิ่น เพราะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อต้องการให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้เข้า มามีส่วนร่วมได้บ้าง ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างความไว้วางใจในการเดินทางมาเที่ยว ของนักท่องเที่ยว ถ้าโครงสร้างพื้นฐานยังไม่ได้มาตรฐานเพียงพอจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวมองข้ามสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นไป จึงควรเร่งพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า วัดพานาเป็นหนึ่งในวัดสำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม มากมาย ซึ่งสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัด มาจากโครงสร้างพื้นฐานของแหล่ง ท่องเที่ยว ความไม่สะดวกในการเข้าถึงจุดต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง ความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ และการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ กับพื้นที่ใกล้เคียง โดยควรมีแนวทางการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านทรัพยากร ต่าง ๆ ของพื้นที่โดยรอบวัดเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ การส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ควรมีหน่วยงานเข้ามาดูแลโดยตรง และมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ควรมีการทำแผนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละปีผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ในท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อให้สะดวกต่อการรับรู้และเข้าถึงนักท่องเที่ยวในทุกกลุ่ม

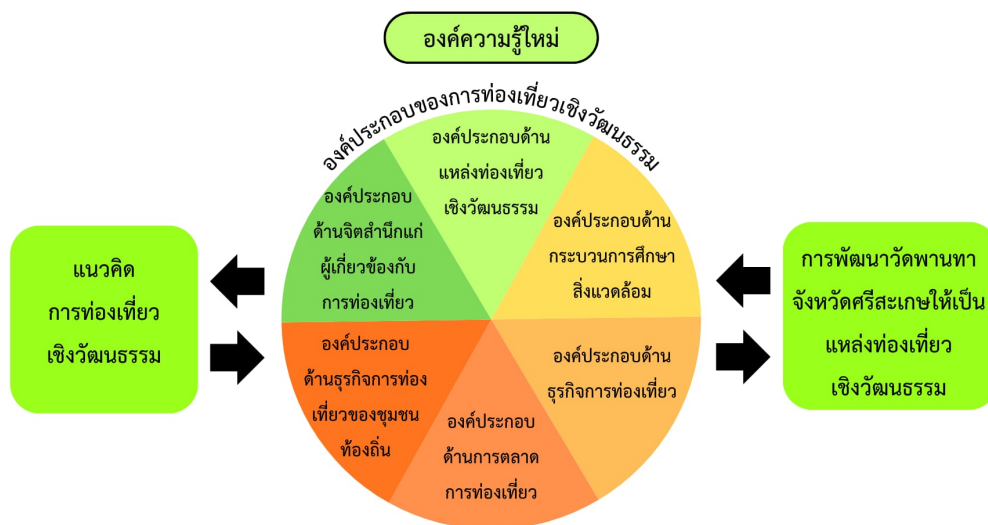
อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงบริบทของวัดพานทาทำให้ฐานะพื้นที่แห่งการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์และเส้นทางแสวงบุญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ (2546) แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา เป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดโรค และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ รวมทั้งงานเทศกาลประเพณี ตลอดจนเที่ยวชมมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน และสอดคล้องกับงานของมาโนช พรหมปัญญ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ควรส่งเสริมด้านอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและแนวทางการเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อความยั่งยืน ดังกล่าวสัมพันธ์กับแนวคิดด้านการพัฒนาท้องถิ่น (Local Development Concept) ที่เป็นการศึกษาถึงกระบวนการของคนหรือกลุ่มคนในสังคมต่อการพัฒนาหรือเพิ่มคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยเฉพาะท้องถิ่นชนบท ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินชีวิตเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ (Petchsri Nonsiri, 2002: 61-62)

จากการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์มรรคนายก เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ รวมถึงนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่วัดจัดขึ้น แนวทางการจัดการวัดพานทาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัดพานทาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ส่วนมากกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ร่วมมือกันจัดขึ้นในหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านบ้านโพธิ์ พบว่า การจัดกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ยังไม่มีแผนงานหรือนโยบายที่ชัดเจน และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวก็ยังไม่มีความชัดเจนที่ให้ปฏิบัติตามระบบที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้นไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวหรือเกิดการเบี่ยงเบนไป ทั้งนี้จึงควรมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของวัดในด้านต่าง ๆ ให้สามารถสื่อสารในวงที่กว้างกว่าเดิม เช่น ทางอินเทอร์เน็ต เพจเฟซบุ๊ก เอกสารทางการท่องเที่ยว สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น การพัฒนาร้านของที่ระลึกจากคนในชุมชน ร้านอาหารพื้นถิ่น รวมถึงการประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญภายในจังหวัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาเที่ยวมากขึ้น เห็นได้จากการศึกษาของโมลินาและเอสตีบา (Molina and Esteban, 2006: 123-124) ที่ได้ทำการศึกษารื่องภาพลักษณ์และประโยชน์ของแผ่นพับการท่องเที่ยว (Tourism Brochures Usefulness and Image) และพบว่าแผ่นพับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการก่อเกิดภาพลักษณ์และการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว โดย

ผ่านพบควรมีสีสันที่จูงใจ มีรูปแบบที่มองเห็นได้ และมีภาพที่สวยงาม ซึ่งจะสามารถก่อให้เกิดภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว อีกทั้งควรมีการจัดทำเว็บไซต์ที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวครั้งแรก และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวซ้ำ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของโอเลียร์และมอร์ริสัน (O'Leary and Morrisun, 2004: 27) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบของประสบการณ์ครั้งก่อน ๆ ต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวในวันหยุด (The effect of prior experience on vacation behavior) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งในการสร้างโอกาสที่ดีที่จะเสนอทางเลือกของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีประสบการณ์ในระดับต่าง ๆ กัน ซึ่งจากผลการศึกษาครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยอื่น ๆ คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของวัดนั้นยังไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลอย่างชัดเจน และยังไม่มีความมีแผนหรือนโยบายทางการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแผนการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของวัด และแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในแต่ละปี ซึ่งจากงานวิจัยอื่นนั้นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวจะมีนโยบายหรือองค์กรที่ดูแลเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงมีแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลอดไป ควรมีประเด็นการศึกษาเพิ่มเติม ควรศึกษาทัศนคติของชาวบ้านในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของวัด เพราะคณะผู้ศึกษายังไม่ได้สัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน จะทราบเพียงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถิติ แผน นโยบายการท่องเที่ยว ทัศนคติ และแรงดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ทางวัดจัดขึ้น ซึ่งการศึกษานี้ครั้งนี้ผู้คนไม่ได้เข้าไปเก็บข้อมูลในวันที่ทางวัดจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว จึงทำให้ทราบเพียงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการท่องเที่ยวในวัดพานาหา ควรเป็นการท่องเที่ยวที่ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่น้อยที่สุด เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่จะเกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงชาวบ้านในตำบลโพธิ์ และชุมชนใกล้เคียง ซึ่งจะส่งผลให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอของวัชรบถ ฤทธิเต็ม (2558: 24) ที่ว่า แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของวัดในภาคเหนือ มีประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น คือ การจัดการพื้นที่ การจัดทำแผนพัฒนาวัด มีระบบการจัดการบุคลากร และพัฒนาระบบการสื่อความหมาย เนื้อหา ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในยุคใหม่ และสัมพันธ์กับงานของบุญยศฤกษ์ อนุเกตุ (2553: 20-21) ที่ว่าจะต้องมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจของผู้คนในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว คำนึงถึงขีดความสามารถในการส่งเสริมทักษะการนำเที่ยว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผน ส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยว และการศึกษานี้ควรส่งเสริมกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแรงบันดาลใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหาโอกาสหรือทางเลือกในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552: 7) ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดของมิลล์และเมอร์ริสัน (Mill and Merrison, 1985: 201-202) ที่กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบไปด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ในด้านความสวยงาม ความน่าประทับใจ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในเรื่องที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด หรือบริการอื่น ๆ 3) ปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) ในเรื่องระบบการสื่อสารและสาธารณูปโภค การขนส่ง (Transportation) และการต้อนรับอย่างมิตรไมตรี (Hospitality) ต่อนักท่องเที่ยว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 9 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

ในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้นควรดำเนินการตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 ด้าน และสัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงแนวทางที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดว่าควรเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแล การพัฒนาสภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภค ตลอดจนพัฒนาด้านการตลาด การท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย และขยายตลาดการท่องเที่ยวออกไป รวมถึงการออกแบบสัญลักษณ์ในการท่องเที่ยว เช่น ภาษาอักษร ภาษาภาพ เพื่อค้นหาเอกลักษณ์เด่นให้ได้สัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของสถานที่ท่องเที่ยววนั้น ๆ และเป็นการง่ายต่อการจดจำสถานที่ท่องเที่ยวว่ามีอะไรเด่น มีความหมายอย่างไร และเป็นการสร้างความรู้สึกรักออกมาให้ผู้ที่ได้พบเห็นได้เกิดแรงผลักดันที่จะออกเดินทางท่องเที่ยวต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อวัดพานทา แรงดึงดูดใจและจุดท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดในการเดินทางมาเที่ยววัดพานทา ศึกษาตลาดการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษ เชื่อมโยงวัฒนธรรมลุ่มน้ำห้วยสำราญ ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพและเครื่องมือที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอย่างเจาะลึก และศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากการพัฒนาวัดพานทาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปได้ รวมทั้งควรมีการศึกษารูปแบบการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงแหล่ง

ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่เพื่อให้เกิดการเข้ามาท่องเที่ยวและรู้จักชุมชนแถบนี้ในวงกว้างต่อไป ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของวัดจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจถึงการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีศักยภาพแห่งหนึ่งในจังหวัดศรีสะเกษ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา*. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- กัญจน์ กนตธมโม. (1 พฤศจิกายน 2568). การสื่อสารส่วนบุคคล.
- เจนจิรา พุททการี. (2546). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- दनัย ไชยโยธา. (2560). *ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย*. โอเดียนสโตร์.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2553). *พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้ : ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2564). *ความปกติสุขในความปกติใหม่ : การท่องเที่ยวไทยในสถานการณ์ฉุกเฉิน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธมวรรณ เพื่องประยูร และณัฐสุภา จิวคิวนนท์. (2563). *รูปแบบการพัฒนามัคคุเทศก์กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนกุฎีจีน แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ธิดา สาระยา. (2546). *อารยธรรมไทย*. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพัฒน์ แจ่มจันทร์, บรรณาธิการ (2558). *เส้นทางบุญ มรดกธรรม จังหวัดศรีสะเกษ*. ศรีสะเกษการพิมพ์.
- นิตยา กลิ่นสันเทียะ. (2546). *การพัฒนาและการจัดการโบราณสถานในฐานะแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมา*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว*. บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- ประยุทธ์ ปยุตโต. (2551). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน*. สยามสมาคม.
- บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข. (2553). ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ไทอาหม ในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 6(2), 5-43.
- พิมพ์ชญา พักเปี่ยม. (2558). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ : รูปแบบการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ภัทรบด ฤทธิ์เต็ม. (2558). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด*. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 18(1), 1-24.
- มานิช พรหมปัญญา. (2557). *แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับการ*

- เข้าสู่ประชาอาเซียน. วารสารการบริหารและการท่องเที่ยวไทย, 8(2),36-47.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *สังคมวิทยาการท่องเที่ยว*. โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดศรีสะเกษ. (2546). *ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ*. สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดศรีสะเกษ.
- อดดลตลอดศรีสะเกษ. (2560). สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและภาคีเครือข่าย.
- Lehto, Xinnan Y., O’Leary, Joseph T. and Morrisor, Alastair M. (2004). The Effect of Prior Experience on Vacation Behavior. *Annals of Tourism Research*. 31(4), 801-818.
- Mill, Robert Christie and Merrison, Alastair M. (1985). *The Tourism System: An Introductory Text*. Prentice Hall International, Inc.
- Molina, Arturo and Esteban, Agueda. (2006). Tourism Brochures. *Annals of Tourism Research*. 33(4), 1036-1056.
- Nonsiri Petchsri. (2007). *Study on the socio-cultural impact on the village based overnight stay operation on the inhabitant: A Case study of Plai Phong Ohang Sub-district Samutsongkhram Province, Thailand*. Southern Cross University.